

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Блощинського Ігоря Григоровича

про дисертаційне дослідження

Канова Людмили Петрівни на тему: «Теоретичні та методичні засади професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО», подане на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. В умовах глобалізації суспільних, політичних та соціальних (освітніх, наукових) процесів, інтеграції України в міжнародний освітній простір, розвиток іншомовної професійної компетентності фахівців, зокрема військовослужбовців, потребує вивчення та впровадження передових вітчизняних та зарубіжних досягнень у галузі освіти, науки та інноватики.

На думку дослідниці, здійснення підготовки якісно нової генерації офіцерів ЗСУ, у яких професіоналізм і компетентність поєднуюватимуться з критичним мисленням і готовністю брати участь у заходах міжнародного військового співробітництва та спільних навчаннях, можливо лише за умови модернізації системи професійної військової освіти з урахуванням стандартів НАТО для зміцнення обороноздатності України, і відповідно посилення національної безпеки нашої держави.

Глибинний теоретичний аналіз законодавчої бази дав змогу дисертантці встановити, що професійна іншомовна підготовка офіцерів у ЗСУ регулюється низкою нормативно-правових актів й офіційних документів, що визначають основні вектори її розвитку, впровадження базових принципів стандартів НАТО для більш ефективної взаємодії ЗСУ, а також збройних сил країн-держав Північноатлантичного альянсу та вивчення англійської мови на відповідному рівні, адже це є основою для ефективної взаємодії між партнерами під час спільних військових дій, так як покликано забезпечити основу взаємосумісності союзників.

Результати теоретичного аналізу сучасних наукових розвідок та стану військово-освітньої практики дали змогу здобувачці встановити, що до цього часу комплексного дослідження щодо обґрунтування теоретичних і методичних засад системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО, методики організації неперервного навчання англійської мови зі забезпеченням відповідності професійної іншомовної компетентності військовослужбовців стандартам Північноатлантичного альянсу залишаються недостатньо дослідженими.

Наявна потреба володіння військовослужбовцями іноземними мовами на рівні стандартизованого мовленнєвого рівня СМР 2 («функціональний») відповідно до стандарту НАТО СТАНАГ 6001 є вимогою сьогодення згідно з нормативно-правовими документами Міністерства Оборони України. Додатково відзначимо, що актуальність дослідження Канова Л. П. зумовлено низкою суперечностей, які потребують нагального розв'язання.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.

Аналіз основного змісту дисертації дає підстави стверджувати: дисертанткою правильно обрані об'єкт, предмет, мета дослідження, що дозволило грамотно і чітко визначити завдання, виконати їх у повному обсязі, про що свідчать отримані результати, сформульовані висновки і рекомендації, які поетапно висвітлено в 47 наукових та навчально-методичних публікаціях автора. Достатнім є рівень аналізу здобувачкою публікацій вітчизняних та зарубіжних учених, а також джерел за темою дослідження.

Дисертаційна робота Канова Л. П. докладно й доказово розкриває вихідні науково-теоретичні положення, що визначають позицію дослідниці. Структура роботи відзначається логічною продуманістю, збалансованістю складових частин і підпорядкована реалізації основних завдань, що сприяло досягненню поставленої мети.

Мета дослідження – обґрунтувати теоретичні і методичні засади системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО, розробити й експериментально перевірити ефективність її моделі та методики організації неперервного навчання англійської мови зі

забезпеченням відповідності професійної іншомовної компетентності військовослужбовців стандартам Північноатлантичного альянсу. Завдання, поставлені перед здобувачкою, відповідають меті дослідження, що дозволило отримати значущі наукові результати. Висновки до розділів достатньо повно характеризують зміст дослідження.

3. Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Мета, завдання та матеріал зумовили відповідну структуру праці, яка характеризується глибокою внутрішньою єдністю мети та концепції. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до них, загальних висновків, списків використаних джерел до кожного з розділів.

У **першому розділі** наукової роботи особливо цінним, на нашу думку, є те, що дисертанткою здійснено контент та аксіологічний аналіз тезаурусу педагогічної проблеми удосконалення професійної іншомовної підготовки (зі специфікою військово-технічної, оборонної сфери): військової освіти та науки, соціального діалогу та захисту військовослужбовців і членів їх сімей, зв'язків з громадськими та релігійними організаціями, психологічного забезпечення у ЗСУ, військово-патріотичного виховання, кадрової політики; міжнародного співробітництва та участі України у системі кодифікації НАТО, військової стандартизації НАТО, розроблення науково-технічної документації, забезпечення обороноздатності держави.

Відзначимо як здобуток те, що Канова Л. П. розкрито сутність таких категорій дослідження: «військова освіта», «професійна військова освіта», «професійна підготовка», «військово-професійна підготовка», «іншомовна підготовка», що дало можливість проводити подальші розробки для пошуку й застосування нових шляхів підвищення ефективності іншомовної професійної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО. На основі здійсненого аналізу було встановлено особливості педагогічної проблематики професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО. Визначено аксіологічний зміст поняття «професійна іншомовна підготовка» англійською, німецькою, французькою, іспанською, італійською, польською, китайською та українською мовами, яке сформульовано у семантиці військово-професійної підготовки офіцерів ЗСУ згідно потрактування контентів: педагогічного, лінгвістичного,

психологічного, соціокультурного, економічного та менеджерського. У якості базової категорії проблем дослідження професійної іншомовної підготовки фахівців застосовано компетентнісний підхід для формування професійної іншомовної компетентності військовослужбовців згідно вимог Північноатлантичного альянсу.

У дослідженні з'ясовано, що професійна іншомовна підготовка офіцерів як складова військово-професійної підготовки військовослужбовців відповідно до стандартів НАТО є актуальною для сучасної військово-технічної, оборонної сфери. Схарактеризовано, що Альянс визначає стандартизацію як процес розробки та впровадження процедур, проєктів та термінології для забезпечення установами рівня взаємодії між союзниками або для рекомендації корисних практик у багатонаціональному співробітництві; стандарти НАТО поділяють на оперативні, матеріально-технічні (технологічні) та адміністративні.

Відзначимо як позитивний аспект розгляд авторкою Угоди STANAG 6001, яка регулює питання володіння іноземною мовою для військовослужбовців; забезпечує засобами і процедурами тестування та здійснює сертифікацію військових фахівців щодо володіння іноземною мовою на рівні, достатньому для іншомовного спілкування у професійних середовищах. На цій основі, Канова Л. П. вважає, що після широкомасштабного вторгнення РФ в Україну питання іншомовної підготовки офіцерів стало пріоритетним у співпраці з коаліцією партнерів 34 держав: Сполучені Штати Америки, Сполучене Королівство, країни ЄС, Канада, Королівство Норвегія, Австралія, Республіка Молдова, Королівство Данія та Північна Македонія.

Позитивним моментом є те, що дисертантка також урахує в дослідженні міжнародні документи, які регулюють професійну іншомовну підготовку військовослужбовців та включають стандарти: STANAG 6001 – стандарт НАТО з мовної підготовки, який визначає рівні володіння іноземними мовами для військовослужбовців та описує чотири рівні компетентності у п'яти мовних навичках: слухання, говоріння, читання, письмо та переклад; «Партнерство заради Миру» (з англ. PfP – Partnership for Peace) – угода Альянсу, спрямована на зміцнення співпраці між країнами-членами та партнерами НАТО, яка підтримує числені мовні курси та

тренінги для підвищення рівня володіння іноземними мовами військовослужбовців; Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (з англ. – Common European Framework of Reference for Languages, CEFR) визначають рівні володіння мовами, в тому числі у військово-професійній підготовці військовослужбовців, стандартизують іншомовну підготовку, оцінювання спроможності офіцерів та їх професійної іншомовної компетентності; багатосторонні угоди та меморандуми про взаєморозуміння України з країнами-партнерами щодо професійної іншомовної підготовки військовослужбовців.

У другому розділі дисертанткою обґрунтовано зміст і структуру професійної іншомовної компетентності офіцерів ЗСУ відповідно до стандартів НАТО за логікою структурно-організаційної та структурно-функціональної комплектації за програмними результатами, деталізованими результатами навчання, загальними, спеціальними, фаховими та військово-професійними компетентностями.

Відзначимо як здобуток те, що дисертанткою відображено в роботі ці компетентності та результати навчання для ОС БАКАЛАВР у питаннях: оволодіння іноземною мовою (англійська, мова за військово-професійним спрямуванням, за професійним спрямуванням) відповідно до рівня складності навчального матеріалу іноземної мови (англійська), загальний курс, курс за військово-професійним спрямуванням, спеціальний курс за професійним спрямуванням, військового лідерства, військової педагогіки та психології (педагогічна інноватика), етики військово-професійної діяльності, безпеки військової діяльності (національна та воєнна безпека держави, правила поведінки зі зброєю), метрології, стандартизації та сертифікації, міжнародних комунікацій військового партнерства, військового управління, архітектоніки та семантики іншомовних комунікацій зв'язку, бойової системи виживання воїнів, соціально-економічних проблем суспільства.

Дослідниця також розглядає вищезазначену комплектацію для ОС МАГІСТР у питаннях: іноземної мови за професійним спрямуванням, військового перекладу, лідерства у військово-професійній діяльності, методології наукових досліджень, національної безпеки України, управління підрозділами тактичного рівня, процесів/процедур прийняття військових

рішень за стандартами НАТО (MDMP, TLP), інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційно-аналітичної роботи офіцерів ЗСУ.

У **третьому розділі** роботи заслуговує на схвалення обґрунтована та розроблена дослідницею концепція професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО, що дало змогу Канова Л.П. проаналізувати її на базі концептів: системометодологічного, математичного, епістемологічного, інформаційно-технологічного, диверсифікаційного та семіотичного. На основі їх узагальнення обґрунтовано та розроблено систему професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО та однойменну модель, яку спроектовано з теоретичним обґрунтуванням педагогічних умов їх методико-організаційного забезпечення для задоволення соціального замовлення галузі науки і знань 25 Воєнної науки, національна безпека, безпека державного кордону (спеціальностей 255 Озброєння та військова техніка та 254 Забезпечення військ (сил)).

Також заслуговує на високу оцінку характеристика дослідницею підсистем цієї системи, а саме: концептуальної, цільової, методологічної, процесуально-змістової, організаційно-методичної, технічного регулювання, кондиційної, програмно-інструментальної та результативної.

Аргументовано доведено Канова Л. П., що особливо важливого значення має кондиційна підсистема, яка забезпечується емерджентністю виявлених та теоретично обґрунтованих педагогічних умов як системоутворюючих, а саме: педагогічно-організаційних, методичних, інформаційно-технологічних, психологічних та реалізаційних соціальної інноватики. На особливу увагу заслуговують виокремлені та обґрунтовані педагогічно-організаційні умови: організація освітнього процесу з урахуванням професійного та соціокультурного компонентів професійної іншомовної підготовки; навчально-науково-пізнавальна діяльність військовослужбовців як суб'єктів професійного та особистісного розвитку; єдність наукових знань, емоційно-ціннісних суджень та практичних дій військовослужбовців; диференціація за рівнем знань здобувачів освіти; корисні практики – вітчизняні та зарубіжні; створення інформаційного базису; поєднання групового, фронтального та індивідуального навчання; комплектація різних видів груп здобувачів освіти, її корекція та управління.

Важливим фактом є те, що дисертанткою у програмно-інструментальній підсистемі узагальнено, здійснено добір та розкрито функціональне призначення програмних інструментів НАТО «Удосконалення військової освіти» (з англ. – Defence Education Enhancement Program, DEEP): Центру досліджень з питань європейської безпеки імені Дж. Маршалла, Бюро міжнародної мовної координації, Оборонного коледжу та школи НАТО; 33-х партнерських навчально-освітніх центрів НАТО (забезпечують курси, семінари та тренінги, платформу для оперативного навчання), Навчального центру мовної підготовки партнерів Європи (з англ. – Partner Language Training Center Europe – для працівників ЗСУ та офіцерів), Гончаренко центрів (онлайн-курси англійської мови), Центру мовної підготовки штату Техас, Центру інтенсивної мовної підготовки військовослужбовців при ВВНЗ/ЗВО України (ХНУПС, НАУ, НАСВ, ВІТІ, ЖВІ, ІВМС ОМА); розмовних клубів при ВВНЗ (з англ. – English Speaking Club); технічні засоби навчання (екранна, звукова, бінарна апаратура); за семантичним призначенням (комбіновані засоби-комп'ютери, мультимедіа, аудиторні ТК і допоміжні ТЗК); лінгво-кабінети та лабораторії у системи професійної іншомовної підготовки для автономії студента у процесі навчання та науково-педагогічної діяльності викладача, стимулювання іншомовної активності здобувачів освіти, облік їх індивідуальних, вікових та особистісних особливостей, реальне або віртуальне занурення в іншомовне мультимедійне освітнє середовище, також бази для функціональності електронних освітніх ресурсів; платформи: Language Connect for Ukraine, Coursera, Duolingo, Mondly, Busuu, Preply; проєкти: EdX, Canvas Network (онлайн курси); соціальний проєкт ENG for UARMY на YouTube-каналі «Армійська англійська»; застосунки: Drops, Ling App, UTalk, Babbel, онлайн-ресурс LingQ.

У **четвертому розділі** дисертації представлено розроблену та обґрунтовану методику організації неперервного навчання англійської мови зі забезпеченням відповідності професійної іншомовної компетентності військовослужбовців стандартам Північноатлантичного альянсу; проблемно-інтегрований універсум неперервного навчання англійської мови у циклах системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами

НАТО та інформаційну програму з методики професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО.

Важливим здобутком дисертантки є розроблений Компендіум змісту і структури універсуму, який впроваджено з методико-організаційним забезпеченням та структуровано згідно семантики організації освітнього процесу військово-професійної підготовки для забезпечення системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО у видах теоретичного і практичного навчання.

Дослідження Канова Л.П. має значні переваги завдяки конкретизації архітектури та змісту практичного навчання іноземної мови для спеціальностей 255 «Озброєння та військова техніка» та 254 Забезпечення військ (сил): освітнього ступеня «Бакалавр» (загальний (10 кред.), загальновійськовий (5 кред.) та спеціальний курс англійської мови (5 кред.): іноземна мова (англійська) загальний курс 20 кред. – змістові модулі (далі – ЗМ) ЗМ: Повсякденне життя; Навчання у ВВНЗ; Традиційна спадщина навчання; Інноваційні технічні засоби; Засоби зв'язку; Всесвіт та чудеса світу; Здоровий спосіб життя; Географічне положення; Навколишнє середовище; Кліматичні проблеми; ЗСУ; Військові лідери; Армії світу; Міжнародні глобальні організації; Антитерористичні заходи; НАТО; Роботизовані та автоматизовані системи; Технології військової робототехніки; Огляд військової робототехніки; Безпілотні авіасистеми; Безпілотні апарати у військовому зв'язку; Кіберзахист; Україна і світ; в тому числі загальновійськовий курс – іноземна мова за військово-професійним спрямуванням (5 кред.) – ЗМ: Військова служба у ЗСУ; Війська підготовка; Збройні сили у світі; Міжнародні інституції співпраці з НАТО; Миротворча діяльність ЗСУ; також спеціальний курс – іноземна мова за професійним спрямуванням (5 кред.) – ЗМ: Розвідка (структура, види і специфіка); Сили та засоби радіоелектронної розвідки; Офіційне документовпорядження (види документів і процедури); ДЗЗ та космічна розвідка (системи, супутниковий зв'язок); Застосування безпілотних авіаційних комплексів/апаратів; Гібридна війна; Оцінювання і сертифікація здобувачів освіти за вимогами STANAG 6001; освітнього ступеня «Магістр» іноземна мова у професійній діяльності (6 кред.) у темах практичних занять, відповідно іноземна мова за професійним спрямуванням (3 кред.): Професійна термінологія у фаховій

діяльності; Переклад науково-технічних текстів; Технічні регламенти НАТО (вимоги до письма, читання, аудіювання, говоріння; граматики та лексики британського та американського варіантів англійської мови); Офіційна військова документація; Військово-професійне середовище; основи військового перекладу (3 кред.): Національна, регіональна та міжнародна безпека; Лінгвістичне розуміння військово-спеціальної підготовки; Бойове застосування військ (сил); Техніка та озброєння артилерії; практичне навчання іноземної мови забезпечено завдяки розробленому з методичним супроводом базовому курсу зі специфікацією «Інформаційна програма з методики професійної іншомовної підготовки офіцерів Збройних Сил України за стандартами НАТО».

Особливу наукову цінність має методика організації неперервного навчання англійської мови зі забезпеченням відповідності професійної іншомовної компетентності військовослужбовців стандартам НАТО, яку сформульовано в авторському трактуванні як: комплекс процедур організації освітнього процесу в системі професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО, спосіб методично-організаційного забезпечення, методики навчання іноземної мови за цільовим призначенням освітніх ступенів та спеціальностей, засіб універсалізації та впровадження з програмно-інтегрованим універсумом неперервного навчання англійської мови/англійською мовою у циклах системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО у педагогічних умовах; методика оцінювання і контролю результатів навчання, інструментарій системи технічних регламентів ISO.

Дисертантка доводить, що лінгвістичний (комунікаційний) апарат оцінювання рівнів сформованості професійної іншомовної компетентності офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО імплементовано до критеріально-діагностичного апарату педагогічного дослідження, відповідно за низкою критеріїв (1. розуміння, 2. читання, 3. письмо, 4. аудіювання та 5. розмовна мова) та на рівнях: низькому – «0» відсутність практичного вміння, «0+» зазначений мінімум; достатньому – «1» виживання, «1+» виживання та життєдіяльність; середньому (рубіжному) – «2» функціональність, «2+», просунутому – «3» професійність, «3+» професіоналізм та відмінному – «4» експертність, «4+» експертиза.

У п'ятому розділі проведено експериментальне дослідження з перевірки ефективності авторської моделі системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО та методики організації неперервного навчання англійської мови зі забезпеченням відповідності професійної іншомовної компетентності військовослужбовців стандартам НАТО.

Дослідження Канова Л.П. набуває особливого практичного спрямування завдяки тому, що педагогічний експеримент відбувався в умовах реального освітнього процесу зі здобувачами вищої освіти Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова, Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, Військової академії (м. Одеса), Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Відповідно до програми педагогічного експерименту дослідницею було визначено такі його етапи: мотиваційний, коригувальний, констатувальний (скрінінговий) та формувальний (моделюючий). Під час педагогічного експерименту було задіяно 860 здобувачів освіти спеціальностей 255 «Озброєння та військова техніка» та 254 Забезпечення військ (сил), галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону», з них, освітніх ступенів «Бакалавр» – 570 осіб та «Магістр» – 290 осіб.

Вважаємо значним досягненням дослідниці верифіковану ефективність моделі системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО згідно критеріально-діагностичного апарату оцінювання рівнів сформованості їх професійної іншомовної компетентності (за критеріями – комунікаційним (артикуляційним), трансмісійним, епістолярним, інтерактивним та інноваційним (спроможність і відповідальність) та рівнями – низьким (E), достатнім (D), середнім (рубіжним) (C), просунутим (B) та відмінним (A)).

Здобувачка переконливо доводить, що на формувальному (моделюючому) етапі педагогічного експерименту показники рівнів сформованості професійної іншомовної компетентності офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО та результати, отримані в процесі експериментальної

перевірки реалізації запропонованої системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО, методики організації неперервного навчання англійської мови для забезпечення відповідності професійної іншомовної компетентності військовослужбовців стандартам Північноатлантичного альянсу, проблемно-інтегрованого універсуму неперервного навчання англійської мови у циклах системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО та інформаційної програми з методики їх професійної іншомовної підготовки, свідчать про їх дієвість та доцільність впровадження на практиці.

Відзначимо як позитивний аспект, що здійснено праксеологічний аналіз захисних положень з експертним оцінюванням забезпечення відповідності стандартами НАТО. У ході експертного оцінювання встановлено, що ефективність складових захисних положень системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами Північноатлантичного альянсу за 100-бальною шкалою становить 92 бали.

4. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційної роботи. У загальному відзначимо високий науковий і методичний рівень дисертаційного дослідження Канова Людмили Петрівни. Дисертація відзначається науковою новизною і практичною значущістю отриманих результатів, серед яких у педагогічній теорії: *уперше:*

згенеровано теоретико-методологічні засади нарощення методологічного потенціалу професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО;

розроблено й обґрунтовано концепцію і систему професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО, виявлено педагогічні умови їх методико-організаційного забезпечення;

розроблено, обґрунтовано й праксеологічно верифіковано модель системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО, методику організації неперервного навчання англійської мови для забезпечення відповідності професійної іншомовної компетентності військовослужбовців стандартам Північноатлантичного альянсу;

розроблено та обґрунтовано проблемно-інтегрований універсум неперервного навчання англійської мови у циклах системи професійної

іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО та інформаційну програму з методики професійної іншомовної підготовки офіцерів Збройних Сил України за стандартами НАТО;

розроблено, обґрунтовано та перевірено на практиці критеріально-діагностичний апарат оцінювання рівнів сформованості професійної іншомовної компетентності офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО з імплементацією лінгвістичного (комунікативного) критеріального апарату за стандартами НАТО; процедуру експертного оцінювання забезпечення відповідності стандартам НАТО захисних положень педагогічного дослідження теоретичних і методичних засад професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО;

удосконалено тезаурус педагогічної проблеми дослідження, зміст і структуру професійної іншомовної компетентності офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО;

сформульовано в авторському трактуванні поняття «професійна іншомовна підготовка офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО», «професійна іншомовна компетентність офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО»;

уточнено *дефініції* «військова освіта», «професійна військова освіта», «військово-професійна підготовка», «професійна іншомовна підготовка» (лінгвістичного змісту);

розкрито особливості педагогічної проблематики професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО;

подальшого розвитку набули методологія управління якістю військово-професійної підготовки та процедури технічного регулювання її забезпечення.

5. Практичне значення одержаних результатів полягає у концептуальному та методологічному забезпеченні системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО, розробленні її моделі та методики організації неперервного навчання англійської мови зі забезпеченням відповідності професійної іншомовної компетентності військовослужбовців стандартам Північноатлантичного альянсу; проблемно-інтегрованого універсуму неперервного навчання англійської мови у циклах підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО та «Інформаційна програма з

методики професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО» (свідоцтво №121932); змістовому наповненні системи у розроблених навчальних посібниках – «Major-Oriented English (Part 1, 2)», «Military Correspondence» (з англ. – англійська мова за спеціальністю, військова кореспонденція), «Практикум з англійської мови для самостійної роботи студентів»; розділів монографій («Педагогічні умови професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ», «Формування і розвиток іншомовної компетентності військових фахівців», «Професійна іншомовна підготовка офіцерів закладів вищої військової освіти України під час війни», «Культурологічна компетентність офіцера радіоінженерної спеціальності як складова професійної компетентності», «Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід»), які забезпечують ефективність авторської методики організації неперервного навчання англійської мови зі забезпеченням відповідності професійної іншомовної компетентності військовослужбовців стандартам Північноатлантичного альянсу; навчально-методичному посібнику «Курс підготовки до державного екзамену з англійської мови у вищих військових навчальних закладах» для різночинних категорій здобувачів першого та другого рівнів вищої освіти та слухачів і курсистів післядипломної підготовки з числа професійно зайнятих; навчального посібника «Англійська мова за військово-професійним спрямуванням (комунікативна компетенція військовослужбовців ЗСУ)» для системи неперервної освіти та підвищення кваліфікації викладачів іноземних мов.

Вірогідність результатів дослідження забезпечує методологічна обґрунтованість вихідних теоретичних положень наукового пошуку, застосування комплексу методів, що взаємно доповнюються і є адекватними об'єкту, предмету, меті і завданням дослідження, логіко-системний аналіз теоретичних праць.

Основні положення та результати дослідження впроваджено у освітній процес Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова (акт впровадження № 519/5248 від 05.03.2024), Військової академії (м. Одеса) (довідка №5/31/3618 від 28.03.2024), Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (довідка № 322/11 від 26.03.2024), Військового інституту танкових військ Національного технічного

університету «Харківський політехнічний інститут» (довідка № 1148 від 07.03.2024), Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут (довідка № 737/1 від 27.02.2024).

Заслуговує на позитивну оцінку логічність викладу змісту дисертаційного дослідження Канова Людмили Петрівни, його завершеність у цілому, ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Результати проведеного дослідження дають підстави вважати, що визначені завдання реалізовано повністю, мета досягнута, сукупність отриманих наукових положень має важливе значення для професійної педагогіки.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи позитивні напрацювання та здобутки дисертантки під час вирішення досліджуваної проблеми, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні *дискусійні моменти та недоліки*, які визначаємо у якості побажань:

1. Вважаємо, що зміст роботи значно покращився б за умови більш повного розкриття специфіки реалізації компетентнісного підходу у професійну іншомовну підготовку досвіду офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО в якості базису педагогічного дослідження, оскільки в розділі 1. «Теоретичні засади професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО» п.1.2. «Компетентнісний підхід до професійної іншомовної підготовки як базова категорія педагогічного дослідження» частково розкрито в тривіальному трактуванні предмет-об'єктної синергетики неперервного формування професійної іншомовної компетентності освітніх ступенів «бакалавр» та «магістр».

2. У розділі 1. «Теоретичні засади професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО» п.1.3 «Правове та технічне регулювання професійної іншомовної підготовки військовослужбовців України за стандартами НАТО» зустрічаються посилання на закони України, які втратили чинність. Оскільки робота не присвячена історичній ретроспективі даного питання, варто було б уникати даних посилань.

3. Методологічно презентовано у розділі 3. «Концептуальні засади системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО» концепцію та систему професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО, а також обґрунтування та проєктування

однойменної моделі системи, в яких заявлено інформаційно-технологічний концепт системи та інформаційно-технологічні умови забезпечення системи і методики організації. Проте виокремлено не повною мірою – які технології рекомендовано для організації професійної іншомовної підготовки та навчання з огляду дуальності даного педагогічного феномену.

4. Вивчення стану проблеми професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО у педагогічній теорії і практиці дозволило авторці виявити низку суперечностей, що негативно впливають на розвиток професійної іншомовної компетентності військовослужбовців. З огляду на це потребує пояснення, чи вдалося дослідниці розв'язати ці суперечності під час педагогічного дослідження, оскільки у висновках Канова Л. П. на цьому увагу не акцентує.

5. Зважаючи на актуальність проблеми в контексті євроінтеграції та курсу України в НАТО, доцільно детальніше описати шляхи впровадження досвіду закордонного тестування на практиці, чому варто було б присвятити окремий пункт у дисертації.

6. За результатами аналізу представленої автором моделі системи професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО (стор.30 автореферату) не зрозуміло, чому саме такі складники входять до процесуально-змістової підсистеми. Окрім того, не прослідковуються зв'язки з іншими блоками підсистеми. На нашу думку, до цієї підсистеми варто було б включити також суб'єктів освітнього процесу: офіцерів, тьюторів, викладачів тощо. У моделі бажано було б краще відобразити зворотній зв'язок результативної та концептуальної підсистем.

7. Тлумачення терміну «*професійна іншомовна підготовка*» у авторському розумінні (стор.33 автореферату) переобтяжене складними поняттями та лінгвістичними структурами, які ускладнюють його розуміння.

7. Висновки щодо відповідності дисертаційного дослідження чинним вимогам. У цілому, дисертаційна робота Канова Людмили Петрівни безсумнівно є самостійною і цілком завершеною працею; характеризується безперечною актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки, нові, раніше незахищені наукові положення й обґрунтовані висновки, що в повній мірі висвітлено в наукових

публікаціях автора. Результати дослідження є раціональними для розв'язання проблеми професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО. Висловлені зауваження та побажання носять, в основному, дискусійний характер, а тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок. За науковим рівнем дисертаційне дослідження на тему «Теоретичні та методичні засади професійної іншомовної підготовки офіцерів ЗСУ за стандартами НАТО» є завершеною науковою, самостійно виконаною працею, відповідає «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 р., щодо докторських дисертацій, а її автор, Канова Людмила Петрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
начальник кафедри іноземних мов
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

І. Г. Блощинський

